

Ympäristöministeriö
Lausuntopalvelu.fi

VN/10783/2024

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kriittisten raaka- aineiden hankkeiden yhteyspisteestä ja strategisten hankkeiden etusijasta

Hallituksen esityksen tarkoituksena on EU asetuksen toimeenpano eli kriittisten raaka-aineiden hankkeiden mahdollisimman nopea toteutuminen/toteuttaminen. Tämä on erittäin huono lähtökohta tai peruste lainsäädäntöhankkeelle. Ensisijainen lähtökohta tulisi olla, käsittelyajan sijaan, hankkeiden mahdollisimman hyvä ja laadukas hallinnollinen käsittely, jossa asianosaisia kuullaan riittävästi ja kansallista lainsäädäntöä noudatetaan.

Kun kriittisten raaka-aineiden hankkeiden lupa-asiat keskitetään yhteen lupavirastoon eli Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon, niin päätöksenteossa heikkenee alueellisten erityisolosuhteiden tuntemus ja huomioon ottaminen. Hankkeiden lupa-asioiden käsittelyssä pitäisikin olla käsittelyaikaa tärkeämpänä tarkastelun kohteena ihmisten elinolosuhteet sekä ympäristön pilaantumisherkkyys ja laatu. Näin ollen, vaikka asiointipisteitä olisikin vain yksi, tulisi hankkeiden käsittelyasiantuntijoita olla jokaisessa maakunnassa. Uudistuksessa tulee ehdottomasti turvata koko Suomen alueiden erityispiirteiden huomioon ottava erityisasiantuntemus. Esitetty yhden henkilötyövuoden resurssilisäys Pohjois-Suomen aville ei ole riittävä, vaan lupamenettelyn nopeuttaminen edellyttää lisäresursseja kaikille toimivaltaisille lupaviranomaisille.

Lakiesityksessä näyttää unohtuneen se, että uuden kaivoslain mukaan kaivosluvan myöntämisen edellytyksenä on kunnan hyväksymä kaava. Kunnan kaavatyötä ei näillä lainsäädäntömuutoksilla nopeuteta, vaan kunnalla on edelleen kaavoitusmonopoli. Jo kaavatyön pohjaksi tarvitaan kattavat selvitykset hankkeesta ja kaavasta on tehtävä maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset lakisääteiset kuulemiset sekä demokraattinen käsittely kunnan luottamuselimissä. Tätä järjestelmää ja kunnan päätöksentekioikeutta ei pidä mennä jatkossakaan muuttamaan, jotta paikallisilla asukkaillakin säilyisi päätösoikeus omaa elinympäristöään koskeviin vaikutuksiltaan laaja-alaisiin hankkeisiin.

Hallituksen esitysluonnoksen ympäristövaikutuksia on arvioitu erittäin niukasti ja puutteellisesti esityksen perusteluissa. Kaivoshankkeiden osalta todetaan, että vaikutukset keskittyvät hankkeen lähialueelle ja toiminnan aikaisiin vaikutuksiin. Tämä ei pidä paikkaansa, vaan monien Suomen kaivosalueiden jätevedet ovat levinneet hyvinkin laajalle alueelle, jolloin vaikutus ei enää olekaan paikallinen. Samoin monet jo toimintansa lopettaneet kaivosalueet ovat edelleen kunnostamatta ja jatkavat ympäristön pilaamista mm. maaperä- ja vesistöjä.

Suomessa on lupaavat kriittisten mineraalien esiintymät ja on odotettavissa, että kansainväliset kaivosyhtiöt lisäävät aktiivisuuttaan alueella nopeutetun lupakäsittelyn myötä, jolloin kaivoslupia tullaan hakemaan myös sellaisille alueille (mm. Natura-alueet, Saimaa), joille kaivostoiminta ei sovi. Ympäristövaikutukset voivat olla hyvinkin merkittäviä ja ne tulisi analysoida perusteellisesti ennen lakiesityksen antamista.

Etelä-Savon maakuntaliiton mielestä hankkeiden käsittelyajoille tulee antaa pisimmät EU-asetuksen mahdollistamat käsittelyajat. Näin turvattaisiin edes osittain paikallisten asukkaiden mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon. Nopeutettu käsittelyaika lupaviranomaisissa ja tuomioistuimissa ei saa tarkoittaa automaattista luvan myöntämistä, vaan luvan tulee edelleenkin perustua tarkkaan harkintaan, vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseen sekä kestäväen kehityksen mukaiseen toimintaan. Luvan ehtona olevia kriteerejä ei saa heikentää, mikä on vaarana, kun asetetaan liian tiukkoja määräaikoja käsittelylle. Lakitekstin perusteluissa tulisi tuoda selkeästi esille, että kyse ei ole myöntöautomaatista, vaan hanke voidaan myös hylätä.

Etelä-Savon maakuntaliitto

Pentti Mäkinen
maakuntajohtaja

Sanna Poutamo
ympäristöpäällikkö

Jakelu

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti maakuntaliiton asianhallintajärjestelmässä.